

Inleiding

In 2024 zijn vier tentoonstellingen tot stand gekomen, waarvan twee in samenwerking met nonsofia in Bulgarije.

In Juni kwam *export: bulgaria 5* tot stand. Deze tentoonstelling was geheel gefinancierd vanuit Bulgarije. De zelf ontwikkelde tentoonstelling *Cirkel in cirkel* was georganiseerd als zijnde een tentoonstelling met verkoopdoel.

Beide tentoonstellingen waren gunstig voor de kostenkant. Aan de andere kant zijn door het externe project in Sofia BG de transport, reis en verblijfkosten juist hoger dan begroot.

De tentoonstellingen waren getiteld:

export: bulgaria 5

Cirkel in cirkel

Kunstroute Leiden

focus: the netherlands

nonsofia gebruikt in navolging van Bauhaus sinds enkele jaren geen hoofdletters.

Naast de eigen activiteiten vormt het runnen van de Leiden Art Hub, samen met onze partners Janet Vollebregt, Opstep en met name Leidse Deken een steeds groter deel van de praktijk. Dagelijks werken tot 15 mensen in de gebouwen.

De activiteiten van de Leiden Art Hub trok daarnaast ca. 4000 bezoekers.

Het laatste grote project werd een knaller. Hierover later meer.

Voor 2024 verwachtten wij veel ontwikkelingen in het directe gebied om de panden heen. Uniper Vattenfal zou de verstoring aan de leidingen aanvangen. Dit is nog niet gebeurd. Andere werkzaamheden in het gebied gebeuren eerst.

Gemeente Leiden heeft een tijdelijk parkontwerp voor het Energiepark gemaakt, welke geopend werd door wethouder Yvonne van Delft op 13 september. Het plan is gebaseerd op cirkels met een doorsnede van ± 10 meter geplaatst in een structuur als ware het een poffertjespan. EST heeft een cirkel geadopteerd. De cirkels worden poffers genoemd.

Er is een nieuwe stadmaker in het gebied.

In 2024 ontving EST voor haar projecten -naast eigen inkomsten- ondersteuning van Gemeente Leiden en nonsofia/National Culture Fund of Bulgaria.

Nu eerst het programma van de Leiden Art Hub van het afgelopen jaar, dan enkele projecten van EST die de kerndoelen nastreven en daarna de perikelen naar aanleiding van de theatervoorstelling van Al Dente. Afsluitend de winst-verliesrekening en balans.

Programma en activiteiten 2024

2024

1/1 - 31/1: artist in residence: Arsyn Collective

Twee talentvolle jongeren afkomstig uit het Kunsthardt geheel werden uitgenodigd om hun video- en muziek performance te kunnen doorontwikkelen. E.e.a. was succesvol en werd bekroond met een optreden in gebr. De Nobel een maand later.

6/1 -7/1: 11 Grachtentocht met Opstep

Twee weekenden een stadstocht met Uitjes Leiden

27/1: Magic Jam, Dancecompany the Kitchen

Een expressief dansevent met Dancecompany the Kitchen

28/1: Showcase, Arsyn Collective

Performance uitvoering Arsyn Collective, onderdeel van hun artist in residence

14/2: Nachtelier met Fields of Wonder en Arsyn Collective

29/2: Magic Jam, Dancecompany the Kitchen

6/3: The Kitchen: Rhythm dance class 1.2.

Rollerskate lessen met Jamie van Dancecompany the Kitchen

13/3: The Kitchen: Rhythm dance class 1.2.

16/3: Energiefestival (o.v.)

Ging niet door

20/3: The Kitchen: Rhythm dance class 1.2

23/3: Magic Jam, Dancecompany the Kitchen

24/3: Theo à table, Spring Extravaganza

Een lunch met 60 mensen door Théo

29/3 - 22/4: Tentoonstelling, 5 jaar Museum Depot Shop

Meer dan 1000 bezoekers bezochten en kochten zich suf tijdens de viering van het 5-jarig bestaan van de Museumdepotshop. Aan EST gedoneerd werden 2 vitrines (waarvan 1 het glas gebrokenwas).

25/4: Magic Jam, Dancecompany the Kitchen

Rollerskate dance

27/4 - 28/4: Presentatie Winterpilot, Academie van Leiden

2/5 - 6/5: Kunsthardt

De beste en waarschijnlijk laatste Kunsthardt. Verbindende en leidende factor Katelijin Udo de Haes gaat een nieuwe carrière nastreven: scenarioschrijven.

11/5: DansBlok: Dans, muziektheater en film

19+20/5: Circulair Knutselcafé tijdens Leidse Hofjesfestival

23/5: Magic Jam, Dancecompany the Kitchen

26/5 - 30/6: EST Exchange, tentoonstelling met NonSofia, BG

6+13+20/6: Academie van Leiden: Schoonheid van imperfectie

22/6: Magic Jam, Dancecompany the Kitchen

1/8 - 31/8: Artist in residence, Daniel G. Hill

11/8 - 15/9: EST: Cirkel in cirkel

21/9 - 22/9: EST: Kunstroute Leiden

1/10 – 1/11: Leidse Deken, tentoonstelling, lezingen en Leidse Dekendag

2/11 – 23/11: Theatergroep Al Dente, Mijn vriend Pierrot

30/11: The Kitchen Magic Jam, halloween special

boyan chakarov
georgi dimitrov
georgi georgiev
georgi yanakiev
ivan shumanov
kamen kalev
maria chakarova
petar dochev
viktor vlaesku

бойан чакъров
виктор влаеску
георги георгиев
георги димитров
георги янакиев
иван шуманов
камен калев
мария чакърова
петър дочев

експорт: България 5
съвременна геометрична абстракция от България
31 май – 30 юни 2024 г., est art foundation, лайден

export: bulgaria 5
contemporary geometric abstraction from bulgaria
31 may – 30 june 2024, est art foundation, leiden

opening: 19h00, 31 may 2024
est art foundation
papegaaisbolwerk 20, leiden

opening speech
and guided tours
by georgi dimitrov

откриване: 19.00 ч., 31 май 2024 г.
est art foundation
papegaaisbolwerk 20, лайден

приветствено слово и насочващи
турове от георги димитров

EST art foundation

16/ export: the netherlands

Hedendaagse geometrische abstractie uit Bulgarije

Opening: 19.00 uur, 31 mei 2024, EST art foundation, Leiden

De tentoonstelling, met een selectie werken van negen Bulgaarse kunstenaars die geboren zijn tussen 1933 en 1980, geeft het publiek de kans om een terra incognita te verkennen. Als het gaat om geometrische kunst is Bulgarije een van de weinige Europese landen zonder een gevestigde traditie op dit gebied. Sinds 2010 is nonsofia echter bezig met het creëren van maatschappelijk bewustzijn door het organiseren van symposia, tentoonstellingen, open lezingen, filmvertoningen en workshops voor kinderen. Door deze verschillende activiteiten is de vereniging er geleidelijk in geslaagd om een lokale kunstgemeenschap te consolideren en Bulgarije op de wereldkaart van geometrische abstractie te zetten.

In 2018 vond een historische doorbraak plaats. De eerste editie van export: bulgaria werd gehouden in IKKP - Kunsthaus Rehau op uitnodiging van Eugen Gomringer, de vader van de concrete poëzie. Datzelfde jaar startte Dóra Maurer gesprekken om de Bulgaarse geometrische selectie te presenteren in het Vasarely Museum in Budapest - een initiatief dat uiteindelijk in 2023 werkelijkheid werd.

EST art foundation, Leiden werd in 2024 gastheer voor de vijfde editie van de Bulgaarse geometrische export. De Nederlands-Bulgaarse samenwerking, die later in 2024 ook een volledig Nederlandse tentoonstelling in Sofia zou opleveren, werd mogelijk dankzij de pure vriendschap tussen EST en nonsofia, die teruggaat tot orthogonal12: international forum for constructive art (2012).

export: bulgaria is een curatorieel initiatief dat in 2018 werd bedacht door de Bulgaarse kunstenaar georgi dimitrov en de editie 2024 wordt financieel ondersteund door het Nationale Cultuurfonds van Bulgarije. De tentoonstelling bevatte werken die in de afgelopen dertig jaar waren gemaakt door de volgende kunstenaars:

Boyan Chakarov, georgi dimitrov, Georgi Georgiev, Georgi Yanakiev, Ivan Shumanov, Kamen Kalev, Maria Chakarova, Petar Dochev en Viktor Vlaesku.

Meta Knol opende de tentoonstelling Cirkel in Cirkel

“Een cirkel staat voor de essentie, de kern van alles. Maar de cirkel staat ook voor beweging, verbinding en synergie: alles draait immers om die cirkel, kan ermee in beweging worden gezet. De cirkel is zacht en staat model voor schier oneindige cycli. Misschien is de cirkel daarom wel de oervorm van de natuur.

Het vierkant is totaal anders. Het is een solide vorm, een gesloten blok, een strakke constructie van vier ribben. In ruimtelijke vorm wordt het een kubus waarmee je kunt bouwen en stapelen, of waarvan je muren kunt bouwen die de dingen van elkaar scheiden. Het vierkant is hard, het representeert constructie. Het vierkant, of de rechthoek zo je wil, heeft ook het culturele kader van onze beeldende kunst bepaald, als archetypische vorm van de schilderijlijst of het theaterdecor. Misschien is het vierkant wel de oervorm van onze (rationele) cultuur.

In Leiden is nu een tentoonstelling te zien waarin alles draait om de cirkel. De kunstenaars laten zich niet begrenzen door het rechthoekige kader van de schilderijlijst of het beeldscherm. Alles draait. Alles is in beweging. Alles staat in relatie tot elkaar.

Iemke van Dijk en Guido Winkler van EST Art Foundation willen met deze tentoonstelling niet alleen laten zien dat de abstracte kunst nog altijd springlevend is, maar ook dat die volop in verbinding staat met onze perceptie van de werkelijkheid. In een wereld die voortdurend in beweging is, zoekt EST naar schoonheid en troost. Met deze prachtige tentoonstelling laten ze zien dat kunst zowel het vermogen heeft om kwetsbaar te zijn, als weerbaar. Kwetsbaar vanwege de eenvoud, de poezie en de openheid voor reflectie en kritiek. Weerbaar vanwege het vermogen om ons diep te raken, op een wezenlijk niveau dat alle ratio overstijgt, soms zelfs keihard botsend op maatschappelijke realiteiten zoals klimaatverandering. Elk kunstwerk, elke tentoonstelling, elk gesprek, elke publicatie en handeling is daarom als als een steen in een vijver. Alles heeft een 'ripple effect', alles zet een oncontroleerbaar proces van vermenigvuldiging in gang. Als dat geen moed geeft om door te gaan, dan weet ik het niet meer.

Dank dat ik deze mooie tentoonstelling op 11 augustus mocht openen.”

Kunstenaars: Pedro Boese (Berlijn), Michael Bom (Rotterdam), Lily de Bont (Rotterdam), Sanne Bruggink (Amsterdam), Rene Eicke (Utrecht), Doris Marten (Berlijn), Karl Karlas (Leiden), Zaida Oenema (Den Haag), Tonneke Sengers (Haarlem), Pietertje van Splunter (Den Haag), Karin Rianne Westendorp (Rotterdam).

Theo de With schreef een artikel voor het Leidsch Dagblad

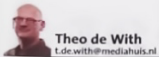

In het werk van de Leidse kunstenaar Karl Karlas lopen twee zandzakken heel langzaam leeg. FOTO'S HELCO KUIPERS

EXPOSITIE Ronde vormen in park en in Leiden Art Hub

Oneindig veel mogelijk met cirkels in de kunst

Alles draait bij de nieuwste tentoonstelling in de Leiden Art Hub. Twaalf kunstenaars tonen werk, waarin cirkels de hoofdrol spelen.

Theo de With
t.de.with@mediathuis.nl

Leiden ■ Het is een knipoog naar de in Leiden actieve stichting Vierkant in Vierkant. „Daarom hebben wij deze expositie 'Cirkel in cirkel' genoemd”, zegt samensteller Lemke van Dijk.

Samen met haar partner Guido Winkler bestiert ze Leiden Art Hub, een culturele hotspot in het toekomstige Energiepark tussen de Rijnsburgersingel en de Langegracht. Op de bovenverdieping heeft een aantal kunstenaars een atelier, maar de begane grond wordt vooral gebruikt voor tentoonstellingen.

„De cirkel is een mooie vorm”, vindt Van Dijk. „Laat een druppel in het water vallen en je hebt een cirkel. Die cirkel dijkt steeds verder uit tot je 'm niet meer ziet. Dat is toch magisch?”

Zelf is ze al zeker twintig jaar als kunstenaar met cirkels bezig. „Maar nu valt alles samen. Het Energiepark wordt de komende tijd verder ingericht. De landschapontwerpers hebben zich laten inspireren door de gashouders, die vroeger bij dit pand stonden, en laten daarom die ronde vorm terugkomen in het park. Er wordt steeds een nieuwe cirkel aangelegd. De eerste is er al. Binnenkort volgen er nog twee. Zo moet het park min of meer organisch ontstaan.”

De expositie met cirkels in de voormalige watergasfabriek op het terrein sluit hier naadloos bij aan.

De twaalf deelnemende kunstenaars uit binnen- en buitenland weten allemaal een eigen draai te geven aan de cirkel.

De eerste cirkel die de bezoeker tegenkomt, is een halfronde. Lily de Bont heeft voor haar kunstwerk 'Sunny side up' hc, linaen van een schildersdoek losgemaakt. Daardoor hangt het in draden naar beneden. Alleen de geschilderde gele cirkel blijft intact. De diameter van de cirkel is 1,52 meter en dat is ook precies de lichaamslengte van de kunstenaar.

Zo is iedere kunstenaar vanuit eigen bewegredenen aan de slag gegaan met de cirkelvorm. Er zijn schilderijen, installaties en video's.

Een kunstwerk dat de aandacht lang weet vast te houden, is een kinetisch object van kunstenaar Michael Bom. Het zijn vijf draai-

ende cirkels boven elkaar, die elkaar deels overlappen. Door de draaiende bewegingen ontstaan er steeds andere patronen.

Ook de Leidse kunstenaar Karl Karlas heeft gekozen voor een kunstwerk met beweging. In de machinekamer heeft zij twee grote, doorzichtige zakken met zand opgehangen. Ze lopen langzaam leeg. De ene leidt tot een gestaag groter wordend zandhoopje op de vloer. De andere loopt leeg op een bouwvel van glasplaten en glazen potten. Door gaatjes in de glasplaten loopt het zand naar beneden om te eindigen in inderdaad een cirkelvorm.

'Cirkel in cirkel', t/m 15 september, Leiden Art Hub, Papegaaisbolwerk 20, Leiden. Open: vrijdag t/m zondag van 13.00 tot 17.00 uur en op afspraak.

lemke van Dijk en Guido Winkler bij het werk 'Sunny side up' van Lily de Bont.

EST art foundation

19/ focus: the netherlands

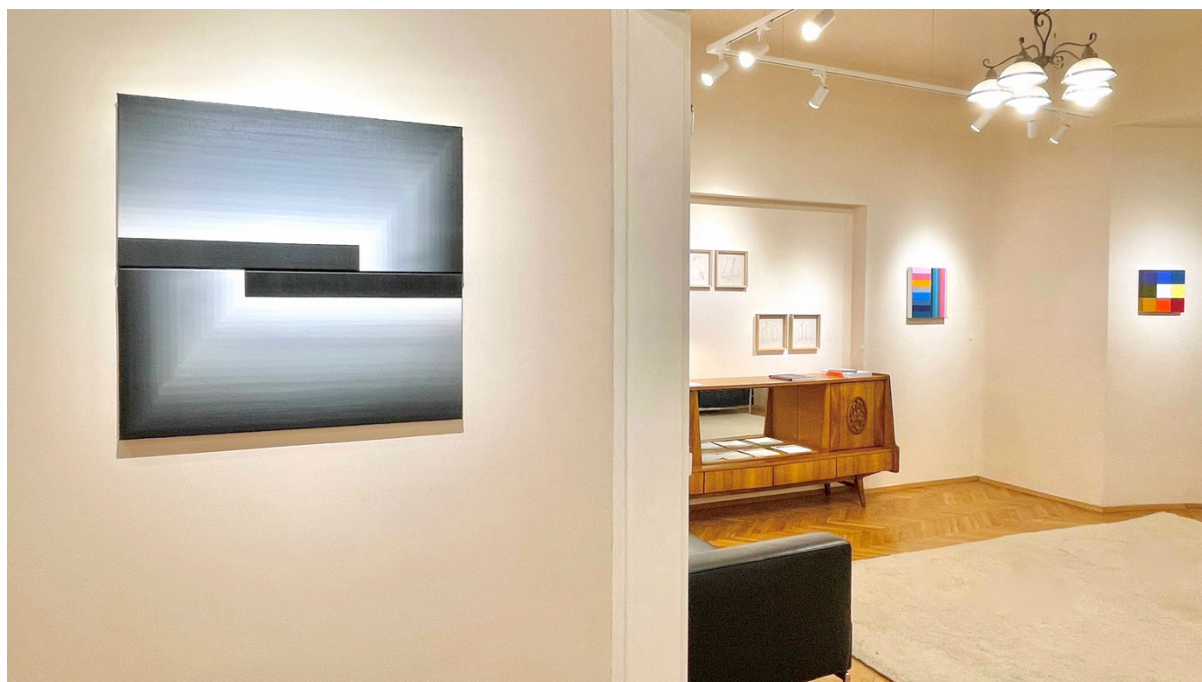
Eind 2007 kwam IS-projects tot leven met de tentoonstelling UND Jetzt. Twintig kunstenaars uit Australië, de VS en Europa namen eraan deel. Met deze en de volgende tentoonstellingen maakte IS-projects naam op het gebied van wat kunstenaars zoals Dr. Billy Gruner als non-objective, postformalistisch-, concrete- kunst of *New Modern* bestempelen.

Na de grote tentoonstelling 100 jaar na De Stijl, die IS-projects in 2017 samenstelde voor Museum De Lakenhal en Raakvlakken voor Beelden in Leiden, werd IS-projects de kunststichting EST art foundation (EST, Latijn voor IS).

EST bestendigd de doelen van IS. De selectie is een mix van kunstenaars uit Nederland, die nauw verbonden zijn met de geschiedenis van IS en dus met EST en nonsofia. Met de opmerking dat EST de gemeenschappelijke noemer van de concrete kunst volgt, mag het duidelijk zijn dat alle betrokken kunstenaars vanuit hun eigen regels werken in hun kunst.

lemke en Guido vertrokken 16 novemeber naar Sofia, nadat Neologistics de werken op de 12^e al had opgehaald vanuit Leiden. Het blijkt een hotspot: nonsofia. Het is een mooi appartement op de eerste verdieping van een vanaf de straat zeer onopvallende deur. De bezoeker moet aanbellen, er zijn geen bordjes. Een plek waar je komt op uitnodiging. Drie ruimtes pus een zeer ruime hal zijn beschikbaar voor de tentoonstelling. Een vierder ruimte is de "Swiss room" met werken van Max Bill, Richard Paul Lohse, Hans-Jörg Glattfelder en anderen. Wij bezochten de National Gallery waar ook werk van Georgi Yanakiev te zien was (zie export: the netherlands). Samen met georgi gingen wij naar de opening van het Hongaarse Instituut waar ToBe Gallery (o.a. Paris Photo) een presentatie gaf. Op uitnodiging bezochten wij Plus 359 Gallery in een oude watertoren. Bleek fantastisch, goed internationaal niveau. Een andere highlight was Structura met werk uit Berlijn, eerder tentoongesteld op de Biënnale van Venetië. Hier bleek georgi ook dik bevriend mee. Het ikonenmuseum onder de katedraal om de hoek was ook bijzonder.

De EST opening werd druk bezocht, onder andere door de Nederlandse cultureel attaché, de mensen van Plus 359 en ToBe, en duurde van 18:30 tot 02:30 uur.

Zoals in de inleiding is beschreven loopt de Leiden Art Hub programmatisch behoorlijk goed. Er is veel behoefte aan creatieve ruimte voor experiment, productie en presentatie. De toenemende bekendheid helpt ook.

Door het bijna ontbreken van verwarming is er duidelijk sprake van een hoog- en laagseizoen, wat wij prettig vinden. In de winter is er meer tijd voor ons eigen werk en het aangaan van verbeteringen. Dit jaar is er - reversibel en niet aantastend- elektriciteit aangelegd en hebben wij de waterleiding uitgebreid met een waterpunt in de Machinekamer, atelier boven en bij Opstep in het Ketelhuis. Afvoer van water gaat nog per emmer over de compost of in de put buiten.

Al Dente, de nachtopvang en onderhandelingen met de gemeente

Van blijvende zorg is de omgang met cliënten van de nachtopvang De Binnenvest. Geplande en gehoopte ontwikkelingen van de OCE lopen hierdoor vast. Het blijft lastig opereren in dit gebied. Behoedzaam wordt verder gewerkt. Niet alles kan. Dit bleek wel toen Theatergroep Al Dente van plan was om haar dertigjarig bestaan op te luisteren met een serie theatervoorstellingen "Mijn vriend Pierrot" in november in de Leiden Art hub. Voor ons een welkome aanvulling op het programma. Naar aanleiding van een vraag werd bij de gemeente Leiden intern navraag gedaan of er vergunning was aangevraagd of verleent voor de organisatie van deze 11 theatervoorstellingen door EST art Foundation of door toneelgroep Al Dente. Dit bleek niet het geval! De gemeente vond op grond van het omgevingsplan dat het überhaupt niet is toegestaan om op adres Papegaaibolwerk 20 theatervoorstellingen te geven. Dit, nadat er twee jaar over het bestemmingsplan is gesproken en deze is vastgelegd (er lopen nog twee procedures). Het leek helemaal te kloppen? Dus niet. Hier gaat nog over gesproken worden, want als dit niet mag heeft dit grote gevolgen voor onze business case en alle andere plannen, te beginnen in 2025.

KOSTEN	2024	Kosten
Algemeen		€ 2,199.52
KvK	€ 0.00	
Bestuurskosten	€ 0.00	
Advieskosten	€ 804.01	
Bankkosten	€ 279.61	
Contributies	€ 100.00	
Bedrijfsvoering	€ 804.33	
Boekhouding	€ 0.00	
We-ID	€ 0.00	
Yola, domein, web legacy	€ 211.57	
Personeelskosten		€ 15,314.29
Directie	€ 15,264.29	
Faciliterend		
Stage		
Vrijwilligers	€ 50.00	
Huisvesting		€ 6,064.09
afval	€ 552.30	
Energie	€ 2,605.65	
Water	€ 325.19	
Onderhoud	€ 2,580.95	
Activiteiten		€ 7,317.64
Tentoonstellingskosten	€ 637.93	
Overige activiteiten (rest jongerenimpuls)	€ 1,000.00	
fair pay Kunstenaars	€ 1,755.75	
PR	€ 387.99	
Transport-, reis- en verblijfskosten, representatie	€ 3,535.97	
Onvoorzien		€ 740.00
TOTAAL		€ 31,635.54

OPBRENGSTEN	Baten
Baten donaties uit medegebruik	€ 26,627.30
Bijdragen directie Iemke en Guido	€ 0.00
Subsidies Gemeente Leiden	€ 5,000.00
Subsidie OCE	
Subsidie Mondriaanfonds	
Subsidie Leiden Cultuurfonds co-financiering	
Eigen opbrengsten, verkoop, donaties	€ 1,998.59
TOTAAL	€ 33,625.89

RESULTAAT

€ 1,990.35

Reservering EST uit 2023	€ 4,735.76
beginsaldo 2025	€ 6,726.11

C.	Balans:	Realisatie 2023	Realisatie 2024
	<i>ACTIVA</i>		
1	Immateriële vaste activa	0	113.47
2	Materiële vaste activa	2439.8	4098.06
3	Financiële vaste activa	0	0
4	Totaal vaste activa (1+2+3)	2439.8	4211.53
5	Voorraden	383.47	969.16
6	Vorderingen	577.75	0
7	Effecten	0	0
8	Liquide middelen	4735.76	6726.11
9	Totaal vlottende activa (5+6+7+8)	5696.98	7695.27
10	Totaal activa (4+9)	8136.78	11906.80
	<i>PASSIVA</i>		
11	Algemene reserve	7316.62	8261.99
12	Bestemmingsreserve(s)	0	0
13	Overige bestemmingsfonds(en)	0	0
14	Totaal eigen vermogen (11+12+13)	7316.62	8261.99
15	Aankoopfonds (alleen musea)	0	0
16	Voorziening onderhoud gemeentepand	0	0
17	Overige voorzieningen	0	0
18	Totaal voorzieningen (15+16+17)	0	0
19	Totaal langlopende schulden	0	0
20	Totaal kortlopende schulden	820.16	3644.81
21	Totaal schulden (19+20)	820.16	3644.81
22	Totaal passiva (14+18+21)	8136.78	11906.80